

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษยชาติจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย และมุ่งพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้เพียงเฉพาะในระบบ โรงเรียนอย่างเดียวคงจะไม่เพียงพอสำหรับมนุษย์ในโลกยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจำเป็นต้องผนวกการเรียนรู้ทุกรูปแบบให้ดำเนินไปพร้อม ๆ กันในชีวิตประจำวัน สิ่งที่จะช่วยเกื้อกูลตอบสนองการเรียนรู้เช่นนี้ของมนุษยชาติได้ดีที่สุด ก็คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นที่มนุษย์อาศัยอยู่ สิ่งแวดล้อมที่ให้ความรู้ให้ประสบการณ์ ทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้โดยธรรมชาติจากการสัมผัสในชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มนุษย์อาศัยอยู่ก็คือ “แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน” นั่นเอง

ระบบการศึกษาของชุมชนนั้นควรจะมีแหล่งความรู้ที่หลากหลาย (ทองอยู่แก้ว ไทรชะ และคณะ, 2544: 5) ทั้งนี้เพราะการให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้เพียงแหล่งเดียวคือระบบโรงเรียนอย่างในปัจจุบันนั้น อาจไม่สามารถพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน และยังสามารถทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ขาดความสามารถ ทักษะ ที่จะดำรงชีวิต และพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชน เนื่องจากไม่มีแหล่งความรู้จากแหล่งอื่นเข้ามาเสริม ซึ่งการไม่ได้รับการพัฒนาด้านวัฒนธรรม และจิตวิญญาณของผู้เรียน ย่อมทำให้คุณภาพของผู้เรียนถดถอยลงไปมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อคนส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม

การปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” และในหมวดที่ 1 ซึ่งเป็นหมวดที่สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักการของการปฏิรูปการศึกษา และความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการกำหนดกรอบของการดำเนินงานทั้งหมด (วิชัย ต้นศิริ, 2542: 33) นั้น ในมาตราที่ 8 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักคือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

และให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นใน มาตรา 29 ก็ยังระบุไว้ว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธ ิการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงนิยามความหมายของการศึกษา และหลักการของปรัชญาการ ศึกษาตลอดชีวิตแล้ว ปรัชญานี้มีความเชื่อว่าการศึกษามีความจำเป็นสำหรับชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย การศึกษาเป็นสิ่งที่คู่กับชีวิต เพราะฉะนั้นบุคคลจึงควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ ต่อเนื่องตลอดชีวิต เอ็ดเวิร์ด และอัชเชอร์ (Edwards and Usher, 2001: 273-287) เห็นว่าปัจจุบัน การศึกษาซึ่งเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นเงื่อนไขทางการศึกษาภาวะหลังความทันสมัยที่ ส่งเสริมให้บุคคลเข้าสู่ความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็น แนวทางกระตุ้นให้บุคคลไปสู่วิถีทางที่มองว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ปราศจากขอบเขต ดังนั้นในการที่ บุคคลจะได้รับการศึกษาเขาอาจจะได้รับการศึกษาในหลายลักษณะหลายวิธีการ ซึ่งอาจจะอยู่ใน รูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือการศึกษาตามอัชฌาศัย ทั้งนี้บุคคล สามารถแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่นการเข้ารับการฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชน การได้รับความรู้จากสื่อประเภทต่าง ๆ รวมไปถึงการได้รับความรู้จากสิ่งแวดล้อมและการ ได้รับความรู้จากปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งในระบบการศึกษาของชุมชนตามนัย มาตรา 15 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นั้น ยังได้กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาในชุมชนอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้(สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2542: 9-10)

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนตามหลักปรัชญา ดังกล่าวนั้น ย่อมจะต้องมีปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลสามารถที่เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีส่วนสำคัญต่อการศึกษาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมก็คือ แหล่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในชุมชน ทั้งนี้เพราะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เป็นศูนย์รวม หรือศูนย์กลางความรู้ ในรูปแบบต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ซึ่ง บราวน์ (Brown, 1959: 51) ได้เปรียบเทียบไว้ว่าแหล่งชุมชน เป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของการเรียนรู้ (laboratory of learning) และเวอร์สติก(Versteeg, 1993: 54) เชื่อว่าการพึ่งพิงกันระหว่าง โรงเรียนและชุมชนในชนบทมีส่วนช่วยส่งเสริมสังคมและ ประสบการณ์การเรียนรู้ ในขณะที่ วิอิส(Weiss,1993: 4)เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ทางการศึกษาโดยเฉพาะในด้านบทบาทการเรียนการสอนนั้นควรจะเน้นความร่วมมือระหว่าง

โรงเรียนและทรัพยากรชุมชน ทั้งนี้ อเดลแมน (Adelman, 1999: 277) กล่าวว่าการศึกษาการปฏิรูปการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น นอกจากจะต้องจัดการกับสิ่งที่กีดขวางการเรียนรู้แล้ว โปรแกรมการเรียนการสอนแบบใหม่ควรจะเน้นการผสมผสาน โรงเรียนเข้ากับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาคือมีประโยชน์ทั้งในแง่การกระจายโอกาสทางการศึกษา การให้การศึกษาคือต่อเนื่องตลอดชีวิต มีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอน มีประโยชน์ต่อผู้สอนในหลายแง่มุม โดยเฉพาะทำให้การเรียนการสอนเร้าความสนใจมากขึ้น และมีประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยเฉพาะในแง่ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง (สุมาลี สังข์ศรี, 2533: 167) ซึ่งตามแนวคิดของ เดล (Dale, 1969: 107) นั้นมนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีขึ้นหากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์รูปธรรม และการเรียนรู้จะน้อยลงหากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์นามธรรม เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่ไปกับการจัดการพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวด 4 เกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษา มาตราที่ 25 ได้ระบุถึงแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และยังได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินงานการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเหล่านี้ให้ทั่วถึงและพอเพียง ซึ่งโดยนัยของมาตราดังกล่าว ต้องการให้สังคมไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ของบุคคลในรูปของแหล่งการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย กว้างขวาง และมีมากพอเพียงที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในรูปแบบใดๆ (ชัยศ อิมสุวรรณ, 2544: 19) ซึ่ง วิทยากร เชียงกุล (2524 : 189) ให้ความเห็นว่าการศึกษาคือไม่ควรเน้นความสำคัญอยู่ที่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาทางอ้อมจากภายนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงด้วย

อย่างไรก็ตามแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีกระจัดกระจายอยู่โดยทั่วไป เนื่องจากไม่มีใครได้รับความสนใจที่จะศึกษาจัดหมวดหมู่และไม่ได้มีการวางแผน การพัฒนา และใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ แม้แต่ผลการวิจัยเรื่องแบบแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับชนบทในมหาวิทยาลัยไทยก็ยังพบว่า แหล่งความรู้เกี่ยวกับชนบทส่วนใหญ่จำกัดวงอยู่เพียงแค่ง่ายในรั้วมหาวิทยาลัย (สุริชัย หวันแก้ว, 2543(ข): ค)เท่านั้น ทั้งนี้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อที่จะไม่ทำให้การศึกษาเป็นสิ่งที่แปลกแยกออกจากชีวิตจริงของบุคคล และเพื่อให้เป็นการศึกษาที่จะหยั่งรากลงในภูมิปัญญาของแต่ละคน (ชัยศ อิมสุวรรณ, 2544: 23) ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษาเพื่อนำเสนอแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน และศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนให้ได้เต็มศักยภาพขึ้น โดยเฉพาะการนำแหล่งสถานที่สำคัญ

ต่างๆ ในชุมชนที่อยู่ใกล้ความเจริญซึ่งสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายต่อการเดินทางมาศึกษาหาความรู้ โดยนำมาจัดและพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ซึ่งอาจนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพในการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาค่าครองชีพ หรือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชุมชน หรือเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน

สำหรับชุมชนในเขตบางขุนเทียนนั้น เป็นชุมชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่ที่อยู่ใกล้ความเจริญ หากสามารถพัฒนาแหล่งสถานที่สำคัญๆ ในชุมชนขึ้นมาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมจะสามารถประหยัดงบประมาณได้ทั้งในด้านค่าใช้จ่าย และระยะเวลาในการเดินทาง โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และบริเวณใกล้เคียง ที่ประสงค์จะเข้ามาศึกษาหาความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเขตบางขุนเทียน ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้นของคณะทำงาน กลุ่มโครงการทางสังคม ในโครงการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตบางขุนเทียน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี(2543 :23-27) และจากการประมวลข้อมูลในคู่มือติดต่อราชการสำนักเขตบางขุนเทียน (2540 :29-40) นั้น พบว่าเขตบางขุนเทียนมีแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งสถานที่ที่น่าสนใจหลากหลาย ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้แก่ คลองสนามชัย วิถีชีวิตชุมชนมอญบ้านบางกระบือ และมีวัดวาอารามเก่าแก่ เช่น วัดหัวกระบือ วัดบางกระบือ วัดกำแพง

เนื่องจากพื้นที่ในเขตบางขุนเทียนนั้น มีลักษณะเป็นทั้งพื้นที่ที่ทำการเกษตรกรรม ผสมผสานกับอุตสาหกรรม โดยมีพื้นที่บางส่วนที่มีลักษณะเป็นชุมชนและบางส่วนยังคงลักษณะเป็นชนบทอยู่ จึงเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันตามสภาพท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งอาชีพด้านทางเกษตรกรรม การประมง อุตสาหกรรม ฯลฯ นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ที่ตั้งของสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม และเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน สถานการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่โดยทั่วไปในชุมชน และยังเป็นเขตเพียงแห่งเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นป่าชายเลน ซึ่งอยู่ในส่วนที่มีอาณาเขตติดต่อกับอ่าวไทย ระยะทางประมาณ 5 ก.ม. โดยกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ป่าที่ถือกรรมสิทธิ์ไว้ประมาณ 2,735 ไร่ ทั้งนี้โดยการสำรวจของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2537 ปรากฏว่าพื้นที่ป่าเหล่านี้แทบจะสูญเสียไปทั้งหมดแล้ว ซึ่งทางกรุงเทพมหานครได้ถือว่าการฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน เป็นนโยบายสำคัญเรื่องหนึ่งที่จะเพิ่มปริมาณป่าชายเลนควบคู่กับการรักษาผืนแผ่นดินไว้ไม่ให้ถูกกัดเซาะจากคลื่นลมทะเล และเชื่อว่าเป็นการดีที่ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกวัย ทุกอาชีพ จะมีส่วนร่วมรับรู้ มีส่วนร่วมในการแก้ไขอนุรักษ์ป่าชายเลน (กฤตภาส วิสรุตรัตน, 2544) ฉะนั้นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ขึ้นในชุมชนเขตบางขุนเทียนจึงเป็นมิติสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และการสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน รวมถึงการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อันเป็นการบูรณาการการศึกษา สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจชุมชน เข้าด้วยกัน

นอกจากนี้กรุงเทพมหานครได้มีโครงการเตรียมพัฒนาถนนชายทะเลบางขุนเทียนให้เป็นสถานท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เป็นแหล่งรับประทานอาหารทะเลสด ๆ และเป็นแหล่งซื้อสินค้าที่มีชื่อจากชาวบ้านจากกลุ่มเกษตรกรโดยตรง เช่น ขนมจากน้ำมะพร้าวอ่อนสดบรรจุแก้ว น้ำส้มบางมดแท้ คั้นสด ๆ รวมทั้งอาหารทะเลตากแห้งและของสดที่มาจากชาวบ้านซึ่งมีอาชีพประมงในบริเวณดังกล่าว (บางขุนเทียนเตรียมนมรมิตทำตลาด “หนองมน” ในกรุง, 2544: 34) ซึ่งหากสามารถส่งเสริมให้ชาวชุมชนในเขตบางขุนเทียนตระหนักรับรู้คุณค่า และมีการพัฒนาการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเหล่านี้ให้ได้อย่างเต็มศักยภาพแล้ว ย่อมก่อให้เกิดการประสานเชื่อมต่อโครงการพัฒนาชายทะเลบางขุนเทียนและยังสามารถเป็นกำลังขับเคลื่อนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนได้อีกแรงหนึ่ง

จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ ชุมชนในเขตบางขุนเทียนมีแหล่งชุมชนหลากหลายที่มีลักษณะเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งอาจสามารถนำมาพัฒนาการใช้ประโยชน์ให้เข้าสู่ระบบการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน แต่ยังไม่ได้มีหลักฐานชัดเจนว่ามีการใช้ประโยชน์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หรือไม่ประการใดด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน

คำถามในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นคำถามต่อไปนี้ คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีอะไรบ้าง
2. ชาวชุมชนเขตบางขุนเทียน มีความตระหนักรับรู้ถึงคุณค่า ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนมากน้อยเพียงไร และมีการใช้ประโยชน์อย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนให้เต็มศักยภาพควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

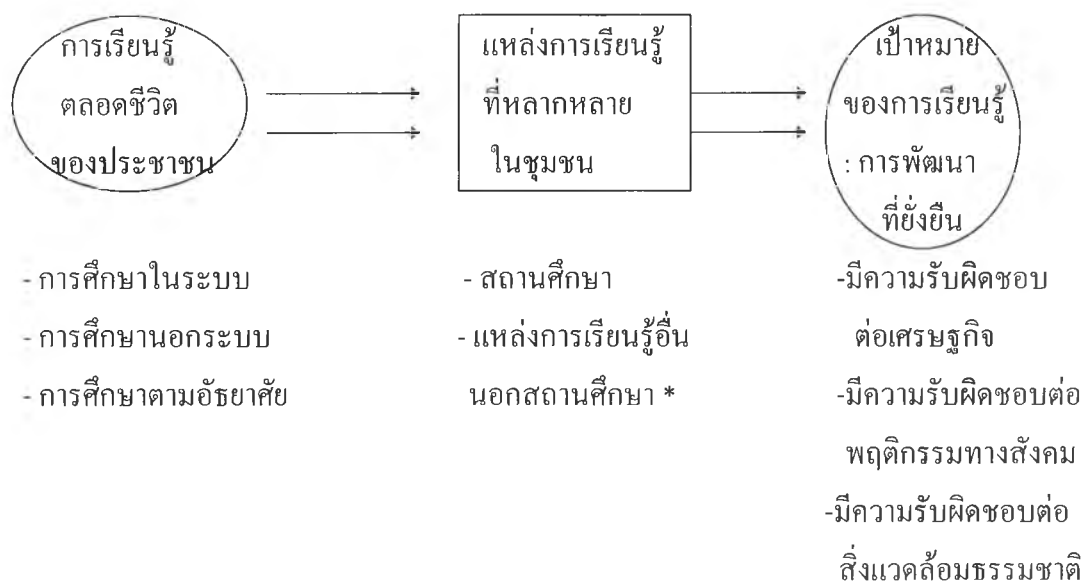
1. เพื่อนำเสนอและจำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงคุณค่า และการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เขตบางขุนเทียน

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน

กรอบความคิดในการวิจัย

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน สามารถเรียนได้จากการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย
2. แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ได้แก่ สถานศึกษา และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ นอกสถานศึกษา
3. เป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน
4. แหล่งการเรียนรู้อื่นนอกสถานศึกษา ในชุมชนมีมากมาย และน่าจะพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เต็มศักยภาพได้มากกว่าปัจจุบัน ด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

* หมายเหตุ

1. มีแหล่งใดบ้าง
2. ใช้ประโยชน์อย่างไร
3. พัฒนา และใช้ประโยชน์ให้เต็มศักยภาพได้อย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาวิจัย คือ

1. แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ที่จะศึกษา จะศึกษาเฉพาะแห่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ แต่ไม่รวมสถานศึกษาในระบบโรงเรียน โดยจำแนกประเภทตามลักษณะของแห่งการเรียนรู้ คือ แห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และแห่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์
2. กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ประกอบด้วย ครูและนักเรียน จากสถานศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และประชาชนทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร(Documentary Research)เพื่อรวบรวมรายชื่อโดยเบื้องต้นของแห่งสถานที่ที่มีลักษณะเข้าข่ายแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัยฯ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแบ่งประเภทตามลักษณะของแห่งการเรียนรู้

เกณฑ์การนำเสนอแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ได้แก่

1. มีคุณสมบัติเข้าข่ายแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นแห่งสถานที่ที่รู้จักโดยทั่วไปของชุมชน หรือมีชาวชุมชนอย่างน้อยร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในส่วนที่ 2 แสดงการตอบรับว่ารู้จักยอมรับ หรือเคยใช้ประโยชน์แห่ง สถานที่นั้นๆ เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ
2. เป็นแห่ง สถานที่ ที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นแห่งการเรียนรู้ของการศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียน

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาการรับรู้ถึงคุณค่า และการใช้ประโยชน์แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน โดยศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแห่งการเรียนรู้ ลักษณะวิธีการใช้ประโยชน์ และความตระหนักรู้ถึงคุณค่าแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนของชาวชุมชนเขตบางขุนเทียน การเสนอแนะรายชื่อแห่งการเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มเติม และการเลือกแห่งที่ควรนำมาพัฒนาให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ และนำแห่งที่ได้รับการเลือกสูงสุดเป็นอันดับแรกเข้าสู่การศึกษาในส่วนที่ 3 ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยจะใช้แบบสอบถาม(questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(structural interview) โดยสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม มีประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ได้แก่ ครูและนักเรียนจากสถานศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และประชาชนทั่วไป

เกณฑ์การนำเสนอแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนที่ได้รับการเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

- (1) ต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีชาวชุมชนอย่างน้อย ร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างร่วมนำเสนอ หรือ
- (2) ต้องมีคุณสมบัติเข้าข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีการจัดตั้งขึ้นโดยสถาบันการศึกษา หรือกลุ่ม คณะ องค์กรอื่นๆในสังคม ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

ส่วนที่3 เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนโดยการวิจัยอนาคตแบบ EDFR(Ethnographic Delphi Futures Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับพื้นที่ชุมชนในเขตบางขุนเทียนเป็นอย่างดี เช่น ผู้อำนวยการเขตฯ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตฯ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเขตฯ นักพัฒนาองค์กรเอกชนในพื้นที่เขตฯ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครเขตบางขุนเทียน สมาชิกสภาเขตบางขุนเทียน ผู้แทนกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น อันได้แก่ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ใหญ่นาน เจ้าของธุรกิจเอกชน ในพื้นที่ชุมชนเขตบางขุนเทียน

เกณฑ์คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังนี้

1. เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ไม่ต่ำกว่า 5 ปีขึ้นไป
2. เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับด้านการพัฒนา หรือด้านการศึกษาในพื้นที่

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาการรับรู้ถึงคุณค่าและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ในการวิจัยส่วนที่ 2 นั้น ไม่อาจนำผลการประเมินเกี่ยวกับสภาพและประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ ไปอ้างอิงถึงสภาพและประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ได้โดยตรง ทั้งนี้เพราะผลการประเมินดังกล่าวเป็นเพียงการศึกษาสภาพและประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ต่างๆในเชิงการรับรู้คุณค่าตามการรู้สึกของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยรวมของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน หมายถึง แหล่งสถานที่ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ บริเวณศูนย์รวม เป็นบ่อเกิดของความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งบุคคลอาจศึกษาได้ตามความสนใจและความ

ต้องการ โดยเป็นแหล่งที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

ชุมชนเขตบางขุนเทียน หมายถึง ประชาชน หรือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่เขตบางขุนเทียน ซึ่งมีความสนใจร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน

การใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน หมายถึง การที่ชาวชุมชนเข้าไปใช้แหล่งการเรียนรู้ และมีการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น หรือได้รับประโยชน์เชิงการเรียนรู้ อย่างใดอย่างหนึ่ง

การรับรู้คุณค่าแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน หมายถึง การรับรู้ของชาวชุมชนว่าแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญหรือมีคุณค่าต่อตนเอง หรือต่อชุมชนในแง่ที่จะได้รับประโยชน์ในเชิงการเรียนรู้ อย่างใดอย่างหนึ่ง

กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน หมายถึง ประชาชน หรือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่เขตบางขุนเทียน ทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ครูและ นักเรียน จากสถานศึกษาในระบบ โรงเรียน นอกระบบ โรงเรียน และประชาชนทั่วไป

แนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน หมายถึง แนวทางที่ชาวชุมชนจะสามารถร่วมกันพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ให้ได้เต็มศักยภาพ ก่อให้เกิด

การเรียนรู้ หรือได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้นกว่าปัจจุบัน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน นั่นคือ การได้รับผลประโยชน์จากการเรียนรู้นั้น ต้องประกอบด้วยความรับผิดชอบที่มีต่อเศรษฐกิจ พหุติกรรมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลในการไปจัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน ในแง่จำนวน และประเภทแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งการรับรู้คุณค่า และสภาพการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนในปัจจุบัน

2. แนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน จะนำไปสู่การพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ให้เต็มศักยภาพ และทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จมากขึ้น

3. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ช่วยส่งเสริมศักยภาพความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น เพื่อเป็นการตอบสนองต่อ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษา และยังเป็นมิติหนึ่งที่พยายามสนองเจตนารมณ์ตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ

4. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนในท้องถิ่นในแง่การตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมทางการศึกษา การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรู้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และยังเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนให้มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และการมีส่วนร่วมในสังคม ตลอดจนสามารถเป็นสื่อในการสร้างเสริมความรักชาติบ้านเมือง และความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับเยาวชนได้ต่อไป และในอนาคตหากมีการใช้ประโยชน์แหล่งชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนได้เต็มศักยภาพ ก็อาจมีการขยายบริการเพื่อการเรียนรู้ต่อเยาวชนในท้องถิ่นอื่น ๆ โดยเฉพาะกรณีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการทัศนศึกษา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

5. ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนต่อการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติต่อไป อีกทั้งยังคาดว่าจะส่งผลที่ดียิ่งขึ้นต่อการแสวงหาแนวทางการร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น กับองค์กรทางสังคม และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนอื่นๆ ด้วย